

Sự kiện Anh rời Liên minh châu Âu:

Những hệ lụy đến kinh tế thế giới và Việt Nam

Theo nhóm 20 nền kinh tế lớn (G20) và nhiều chuyên gia kinh tế thì việc Anh rời Liên minh châu Âu (EU), hay còn gọi là Brexit được coi là rủi ro lớn nhất trong năm 2016, không chỉ ảnh hưởng đến kinh tế Anh mà còn ảnh hưởng đến kinh tế các nước trong khối EU. Theo đó, quy mô tổng sản phẩm quốc nội (GDP) của Anh giảm; các rào cản thương mại sẽ gia tăng và tác động tiêu cực đến xuất khẩu; chi phí vay mượn của Chính phủ cũng có thể tăng khi nhà đầu tư đòi hỏi mức hoàn trả cao hơn cho việc ủng hộ nợ của Anh khi nền kinh tế suy yếu.

1. Bối cảnh Anh rời EU

Anh chính thức gia nhập EU vào năm 1973. Đến năm 1975, Anh đã có cuộc trưng cầu dân ý về việc rút khỏi EU, tuy nhiên, có 67,2% số người bỏ phiếu đã không ủng hộ. Sau hơn 40 năm gia nhập EU, nhiều người dân Anh cho rằng, mối quan hệ giữa Anh và EU không mang lại lợi ích, thậm chí nước Anh còn phải chịu ảnh hưởng tiêu cực từ khủng hoảng nợ công tại Eurozone; sự suy giảm khả năng cạnh tranh của EU; sự khác

biệt về nhận thức dân chủ giữa Anh và các nước khác trong EU và khủng hoảng người tị nạn tại châu Âu.

Tháng 01/2013, Thủ tướng Anh David Cameron đưa ra ý kiến về việc tiến hành trưng cầu dân ý về tư cách thành viên EU của Anh vào năm 2016. Tương lai của EU rất ảm đạm, mô hình liên kết của khối có nhiều lỗi hệ thống đã cản trở sự phát triển của các nước thành viên.

Ngày 23/6/2016, cuộc trưng cầu dân ý ở Anh được chính thức tiến hành, thu hút được 71,8% cử tri, với hơn 30 triệu người đi bỏ phiếu. Kết quả cho thấy, có 51,9% phiếu đồng ý, trong khi đó chỉ có 48,1% phản đối Brexit. Tuy nhiên, đến cuối năm 2018 hoặc 2019 Anh mới có thể chính thức rời EU do Chính phủ Anh phải mất khoảng 2 năm để đàm phán về các điều khoản rút ra khỏi EU theo điều 50 của Hiệp định châu Âu.

Quyết định rời EU của Anh không chỉ khiến châu Âu mất đi một thành viên quan trọng mà còn khiến nội bộ nước Anh chia rẽ sâu sắc. Một số vùng như Scotland và London vẫn muốn ở lại EU vì cho rằng quyết định này có thể làm ảnh hưởng không nhỏ đến hoạt động đầu tư của Anh, cũng như vai trò trung tâm tài chính toàn cầu của London.

2. Tác động đến EU

EU là nền kinh tế lớn thứ hai trong Liên minh (sau Đức), nên Brexit sẽ tác động: (i) Về quy mô nền kinh tế, thị trường chung EU sẽ bị thu hẹp lại. Nếu xét về quy mô GDP, năm 2015, GDP của Anh đạt 2.849,3 tỷ USD, tương đương 17,5% GDP của toàn khu vực EU (khoảng 16.220,3 tỷ USD), nếu xét về quan hệ thương mại, xuất nhập khẩu của Anh chiếm khoảng 11,5% tổng kim ngạch thương mại của khu vực. Do

đó, Brexit khiến quy mô kinh tế của các nước còn lại trong EU thấp hơn quy mô của kinh tế Hoa Kỳ; (ii) Ngân sách hàng năm của EU sẽ mất một khoản lớn từ đóng góp của Anh. Hiện nay, Anh là nước đóng góp nhiều thứ hai vào ngân sách của EU (sau Đức¹). Theo ước tính của OBR, bình quân giai đoạn 2015 - 2019, Anh sẽ đóng góp khoảng 8,5 - 9 tỷ GBP vào ngân sách của EU (khoảng 0,5 - 0,6% GDP); (iii) Vị thế, uy tín quốc tế của EU sẽ bị ảnh hưởng. Trong bối cảnh nền kinh tế EU đang cần sự đoàn kết và nỗ lực để cùng giải quyết những thách thức lớn như khó khăn kinh tế, khủng hoảng nợ công, nhập cư, khủng bố... thì Brexit sẽ gây ảnh hưởng không nhỏ đến uy tín của EU trên trường quốc tế; (iv) Tác động đến sự bền vững của khối liên kết EU, có thể sẽ tạo tiền lệ và thúc đẩy phong trào li khai ở các nước thành viên khác, gây nguy cơ chia rẽ và tan rã EU. Trên thực tế, đã có một số nước tuyên bố khả năng cũng sẽ trưng cầu dân ý về việc rời khỏi EU như Séc, Đan Mạch, Hungary, Ba Lan...

3. Tác động đến Anh

Việc tự do di chuyển hàng hóa, dịch vụ, vốn và con người giữa các nước thành viên EU đã tạo điều kiện để có thể tiếp cận thị trường EU một cách kinh tế nhất như: (i) Không phải chịu thuế và hạn ngạch đối với thương mại hàng hóa trong khu vực EU; (ii) Liên minh hải quan trong EU; (iii) Tham gia sân chơi bình đẳng với các tiêu chuẩn và yêu cầu kỹ thuật đối với thương mại; (iv) Tiếp cận các thị trường bên ngoài EU thông qua các hiệp định FTAs của EU... Do đó, Brexit sẽ ảnh hưởng đến kinh tế của Anh về tăng trưởng kinh tế, thương mại, đầu tư và vấn đề nhập cư.

¹ Nếu tính theo tỷ lệ % so với GNI thì đóng góp của Anh đứng thứ 4.

Về tăng trưởng kinh tế, theo IMF, kịch bản Brexit sẽ làm giảm thu nhập của người dân Anh trong thời gian dài, đồng thời tác động tiêu cực mạnh mẽ không chỉ đến nền kinh tế Anh mà còn nhiều nền kinh tế châu Âu khác. Nếu quá trình rời EU diễn ra khó khăn thì kinh tế Anh có thể rơi vào suy thoái trong những năm tới. Mặt khác, tổn thất do bất ổn kéo dài dẫn đến chi phí thương mại lớn hơn dự báo đã xóa đi toàn bộ những gì mà Anh thu được từ việc không phải đóng góp vào ngân sách EU khi không còn là thành viên của Liên minh này. Theo đánh giá của Chính phủ Anh, tác động của Brexit đến tăng trưởng kinh tế của nước này sau 15 năm là: (i) Nếu Anh rời khỏi EU nhưng vẫn là thành viên của khu vực kinh tế châu Âu (EEA) giống Na Uy thì GDP của Anh sẽ chỉ giảm khoảng 3,8% so với khi còn là thành viên của EU; (ii) Nếu Anh rời EU nhưng có tiến hành đàm phán các hiệp định song phương như hiệp định giữa EU và Thụy Sĩ, Thổ Nhĩ Kỳ hoặc Canada thì GDP của Anh giảm 6,2%; (iii) Trường hợp Anh rời EU và chỉ thực hiện giao dịch thương mại theo các nguyên tắc của WTO mà không có bất kỳ một hiệp định song phương nào với EU như Nga hoặc Brazil thì Brexit sẽ làm GDP của Anh giảm 7,5%. Còn theo OECD, Brexit sẽ tạo ra cú sốc lớn đối với kinh tế của Anh. Trong ngắn hạn (đến năm 2020), Brexit sẽ làm giảm 3,3% tốc độ tăng trưởng của Anh thông qua các kênh như: Rủi ro liên quan đến phí bảo hiểm, niềm tin của người dân cũng như của các nhà đầu tư và thương mại. Còn trong dài hạn (đến năm 2030) thì Brexit sẽ khiến cho tốc độ tăng trưởng của Anh giảm 2,7% hoặc 7,7%.

Về thương mại, Brexit có thể làm giảm khối lượng giao dịch thương mại và gia tăng chi phí thương mại từ Anh và EU.

Tuy nhiên, Anh sẽ bị ảnh hưởng nhiều hơn do: (i) Xuất khẩu vào EU chiếm khoảng 50% tổng kim ngạch xuất khẩu của Anh (tương đương 13% GDP của Anh). Trong khi đó, xuất khẩu từ các nước EU vào Anh cũng chiếm 10% tổng kim ngạch xuất khẩu của EU (khoảng 3% GDP của EU). Anh là thị trường xuất khẩu quan trọng của EU, trong những năm gần đây thường xuyên nhập siêu trong quan hệ với các nước còn lại của EU; (ii) Anh mất tư cách thành viên của thị trường chung châu Âu nên sẽ phải mất nhiều năm để đàm phán lại các thỏa thuận thương mại với 161 nước thành viên WTO, tuy nhiên, vị thế đàm phán của Anh sẽ yếu thế hơn nhiều so với EU; (iii) Việc mất quyền tự do giao thương với các nước thành viên còn lại của EU có thể khiến cho các doanh nghiệp xuất khẩu Anh phải trả thêm 5,5 tỷ GBP tiền thuế (WTO).

Về đầu tư, Anh là nước thu hút FDI lớn nhất trong EU và đầu tư từ EU vào Anh cũng chiếm tỷ lệ lớn nhất. Năm 2013, đầu tư của các nước EU chiếm tới 46% tổng vốn FDI vào Anh. Theo khảo sát của Ernst and Young, năm 2015, Anh là điểm đến hấp dẫn đầu tư FDI đứng thứ 4 thế giới (sau Trung Quốc, Hoa Kỳ và Ấn Độ). Bên cạnh các yếu tố khác như chất lượng cuộc sống, trình độ lực lượng lao động, kỹ thuật, cơ sở hạ tầng kỹ thuật, 72% nhà đầu tư nước ngoài cho rằng khả năng tiếp cận thị trường EU là điểm hấp dẫn khi đầu tư vào Anh. Nếu là thành viên của EU, các dòng vốn sẽ được di chuyển tự do, khi rời EU thì khả năng thu hút vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài sẽ bị ảnh hưởng, Anh sẽ trở nên kém hấp dẫn với các doanh nghiệp trong việc lựa chọn trụ sở hay đầu tư do không còn là cửa ngõ dễ vào thị trường chung châu Âu. Với những doanh nghiệp đã đầu tư vào Anh, chi phí để rút ra và di dời vốn đầu tư

sẽ cao hơn, chưa kể đến khả năng Anh sẽ phải hạ thấp các tiêu chuẩn để thu hút vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài.

Về thị trường tài chính, trên thị trường chứng khoán, ngày 24/6/2016, hầu hết các thị trường lớn đều giảm điểm mạnh so với ngày 23/6/2016. Tại châu Á, chỉ số MSCI ASIA đạt 125,23 điểm (giảm 3,71%). Trong đó, tại Trung Quốc, chỉ số CSI 300 đạt 3.077,16 điểm (giảm 1,29%), Singapore cũng ghi nhận đà giảm, Strait times index đạt 2.735,39 điểm (giảm 2,09%), chỉ số Nikkei của Nhật Bản đạt 14.952,02 điểm (giảm 7,92%). Tại châu Âu, chỉ số Stox 50 đạt 2.776,09 điểm (giảm 8,62%), chỉ số FTSE đạt 6.138,69 điểm (giảm 3,15%), chỉ số DAX đạt 9.557,16 điểm (giảm 6,82%). Tại Hoa Kỳ, chỉ số S&P 500 đạt 2.037,41 điểm (giảm 3,6%), chỉ số NASDAQ đạt 4.707,98 điểm (giảm 4,12%), chỉ số DowJones đạt 17.400,75 điểm (giảm 3,39%).

Đối với tỷ giá, ngày 24/6/2016, đồng EUR và đồng GBP mất giá so với đồng USD, tỷ giá EUR/USD là 1,1117 (giảm 2,4%), tỷ giá GBP/USD là 1,3679 (giảm 8,1%) so với ngày 23/6/2016 - mức thấp nhất kể từ năm 1985.

Đối với giá dầu, ngay sau khi có kết quả trưng cầu dân ý Anh rời EU, thị trường dầu mỏ nhanh chóng sụt giảm. Chốt phiên giao dịch ngày 24/6/2016, giá dầu giao kỳ hạn tháng 8/2016 giảm mạnh. Trong đó, giá dầu WTI giao tại New York (Hoa Kỳ) giảm 2,47 USD/thùng (giảm 4,91%) xuống còn 47,64 USD/thùng; giá dầu Brent giao tại Anh giảm 2,5 USD/thùng (giảm 4,91%) xuống còn 48,41 USD/thùng. Mặc dù Brexit không tác động trực tiếp đến giá dầu, tuy nhiên, trong ngắn hạn, thị trường dầu mỏ cũng không tránh khỏi những ảnh hưởng nhất định do: (i) Brexit tác động mạnh đến thị trường tài chính toàn

cầu, các nhà đầu tư sẽ có xu hướng tìm những kênh đầu tư an toàn hơn (trái phiếu chính phủ, vàng) và rút khỏi các thị trường nhiều rủi ro, dễ biến động; (ii) Brexit sẽ làm gia tăng lo ngại về nguy cơ tan rã của EU, ảnh hưởng đến tăng trưởng và nhu cầu tiêu thụ dầu của khối; (iii) Brexit tác động đến thị trường tiền tệ, khiến đồng GBP và EUR giảm giá, đồng USD tăng. Do đó, các loại hàng hóa neo giá theo đồng USD (dầu, vàng...) sẽ cao hơn so với những đồng tiền khác, từ đó ảnh hưởng đến cầu tiêu thụ đối với dầu.

Về vấn đề nhập cư, Anh là một trong những thành viên có tiềm lực kinh tế mạnh hàng đầu và ảnh hưởng lớn trong EU. Cùng với tiến trình mở rộng Liên minh, kết nạp thêm nhiều thành viên mới có nền kinh tế phát triển kém hơn cũng như các vấn đề mới nảy sinh, đặc biệt là vấn đề nhập cư đã tạo ra gánh nặng cho nước Anh. Theo thống kê quốc gia, trong vòng 20 năm qua, tỷ lệ nhập cư vào Anh tăng trưởng đáng kể vào năm 2004 và sau khi gia nhập của 8 nước Đông Âu (A8). Giai đoạn 1995 - 2015, số người nhập cư từ những nước khác di chuyển đến Anh từ 0,9 triệu người lên đến 3,3 triệu người. Số lượng dân nhập cư tăng dẫn đến một số khó khăn trong vấn đề nhà ở và cung cấp dịch vụ, gây quá tải cho hệ thống phúc lợi xã hội của nước này.

4. Tác động đến Việt Nam

Về thương mại, xuất khẩu sang Anh chỉ chiếm 2,5% tổng kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam trong năm 2015. Nhập khẩu từ Anh chiếm khoảng 4% tổng nhập khẩu vào Việt Nam. Do đó, Brexit ít có tác động đến quan hệ thương mại của Việt Nam - Anh dù Hiệp định thương mại tự do - EU sắp được phê chuẩn và thực thi. Tuy nhiên, quan hệ thương mại Việt Nam - EU

dự báo sẽ bị ảnh hưởng do kinh tế khu vực EU suy yếu, khiến cho cầu nhập khẩu của EU giảm sút trong khi đó EU là đối tác thương mại lớn thứ hai của Việt Nam sau Hoa Kỳ.

Về tỷ giá, đồng GBP và EUR đang mất giá so với đồng USD cũng đẩy đồng VND tăng lên, đồng nghĩa làm giảm sức cạnh tranh của hàng hóa Việt Nam vào thị trường EU. Ngoài ra, trong trường hợp Trung Quốc phá giá đồng CNY để hỗ trợ xuất khẩu vào EU thì tác động của tỷ giá đến xuất khẩu Việt Nam sẽ tương đối lớn.

Về đầu tư, theo số liệu của Cục Đầu tư nước ngoài, tính lũy kế đến hết tháng 12/2015, Anh đầu tư vào 241 dự án tại Việt Nam, với tổng vốn đăng ký đạt 4.739,3 triệu USD, đứng thứ 15 trong số 110 đối tác đầu tư tại Việt Nam. Tuy nhiên, đầu tư sẽ không ảnh hưởng nhiều vì Anh chủ yếu là nhà đầu tư không hẳn trong khuôn khổ EU mà nằm trong khuôn khổ giữa các doanh nghiệp của Anh và Việt Nam. Đồng thời vốn đầu tư của Anh vào Việt Nam chỉ chiếm khoảng 4% tổng vốn FDI vào Việt Nam.

Về thị trường chứng khoán, sau khi có kết quả trưng cầu dân ý của Anh, giá trị vốn hóa toàn thị trường chứng khoán Việt Nam đã có thời điểm giảm hơn 70.000 tỷ đồng (trên sàn HOSE). Tuy nhiên, đến cuối phiên giao dịch, chỉ số VN-Index chỉ giảm 11,5 điểm (-1,8%) so với ngày 23/6/2016 với giá trị vốn hóa giảm khoảng 23.000 tỷ đồng. Thị trường chứng khoán bị tác động chủ yếu do yếu tố tâm lý của nhà đầu tư. Thực tế thì quan hệ thương mại - đầu tư giữa hai nước cũng chưa phải là lớn nên những ảnh hưởng của Brexit chỉ là trong ngắn hạn và không nhiều.

Ban Tài chính quốc tế và Chính sách hội nhập

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. OECD: *The Economic Consequences of Brexit: A Taxing Decision.*
2. HM Gouvernement (4/2016): *HM Treasury analysis: the long-term economic impact of EU membership and the alternatives.*
3. Charles Kennedy - (Jun 20, 2016): *How The Brexit Vote Will Impact Oil Prices.*
4. OECD (tháng 4/2016): *Economic consequences of Brexit.*
5. <http://www.bloomberg.com/asia>.
6. Neil Woodford: *Brexit could benefit UK economy, says £8bn fund manager.*
7. Neil Woodford (01/2016): *The economic impact of Brexit.*
8. PWC (3/2016): *Leaving the EU: Implications for the UK economy.*